

tekst:
Guido Smeets

Nieuwe soort in Nederland

Altijd hoor je verhalen over vlindersoorten die verdwijnen of achteruitgaan. Dat het ook mogelijk is dat je een vlinder tegenkomt die in Nederland nog nooit is waargenomen, komt niet in je op. Toch zit er nu al twee jaar in Zuid-Limburg zo'n nieuwkomer. De herkomst van deze soort is echter onbekend.

exemplaar werd gevangen. Het bleek een vrouwtje te zijn. Het boek 'Dagvlinders van de Benelux' werd er bij gehaald en de vlinder werd vergeleken met de kleurenfoto's in het boek. We kwamen steeds tot dezelfde conclusie: een Bosparelmoervlinder, maar wel een kleine en lichtgekleurde. De overige er op lijkende parelmoervlinders kwamen immers niet in Nederland voor. Het leefgebied klopte ook niet; het was geen bosachtig terrein. Het terrein zou wel geschikt zijn voor de Steppeparelmoervlinder (*M. aurelia*), die erg op de Bosparelmoervlinder lijkt. Maar de Steppeparelmoervlinder was nog nooit in Nederland waargenomen.

foto: Henkjan Kievit

Een belangrijk verschil tussen de Bosparelmoervlinder en de Steppeparelmoervlinder is de kleur van de haren op de palpen (dit zijn de tasters voor de kop). Bij de Bosparelmoervlinder zijn deze zwart, bij het mannetje van de Steppeparelmoervlinder rood en zwart en bij het vrouwtje alleen rood.

Op 6 juni 1993 leidde ik een excursie voor een tiental biologiëstudenten van de hogeschool Midden-Nederland. Ze wilden wel eens vlinders zien. Nu dat gebeurde ook en hoe!

De excursie vond plaats op een kalkgrasland in Zuid-Limburg. Hoewel het prachtig weer was, vlogen er die bewuste dag niet veel vlinders. Halverwege de kalkhelling zei één van de studenten, "Wat is dat daar voor een klein roodbruin vlindertje?" Iedereen keek en ik zag tot mijn stomme verbazing een parelmoervlinder, die ik niet zo gauw kon thuisbrengen. Een Bosparelmoervlinder (*Mellicta athalia*) dacht ik, maar die had ik hier nog nooit waargenomen. Het vlindernet werd uit de tas gehaald en één

Op de kalkhelling vlogen meerdere 'Bosparelmoervlinders'. Ze vielen nauwelijks op door hun geringe grootte. In totaal werden er met zekerheid twee mannetjes en twee vrouwtjes gevangen. Maar er vlogen er zeker meer. In overleg met de studenten besloot ik om één mannetje op te offeren voor de wetenschap. De overige vlinders werden weer losgelaten. Er zijn gelukkig diverse foto's gemaakt.

Nieuwe soort

Van het meegenomen mannetje werd een preparaat van de geslachtsorganen gemaakt en het onwaarschijnlijke werd bevestigd. Het was de Steppeparelmoervlin-

der, nog nooit eerder waargenomen in Nederland. In datzelfde seizoen zijn er op dat kalkgrasland meer dan 20 Steppeparelmoevlinders gezien. Het was dus geen toevalstreffer.

Het jaar ervoor, in 1992, had ik datzelfde kalkgrasland wekelijks bezocht, maar nooit een Steppeparelmoevlinder gezien. Ook niet in de jaren daarvoor.

Tweede plek

Op een kalkgrasland dat ongeveer 5 kilometer van de eerste vindplaats af ligt, bleek in datzelfde jaar de Steppeparelmoevlinder ook te hebben gevlogen. Aanvankelijk dacht men daar ook met een Bosparelmoevlinder te maken te hebben, maar het bleek dus eveneens om de Steppeparelmoevlinder te gaan. Omdat over dat grasland een monitoringroute loopt die wekelijks is geteld, is ook het populatieverloop van dat jaar goed bekend. In de periode van 21 mei tot 21 juni werden op de route respectievelijk 1, 2, 9, 3 en 1 Steppeparelmoevlinders gezien.

Aan komen vliegen of losgelaten?

De vraag is natuurlijk waar de vlinders vandaan zijn gekomen.

Het lijkt uitgesloten dat de vlinders op eigen kracht de kalkhelling konden bereiken. In de Duitse Eifel en de Belgische Ardennen komt de Steppeparelmoevlinder wel voor. Maar de dichtstbijzijnde plek is toch minstens 50 kilometer van de Nederlandse vindplaats verwijderd. De Steppeparelmoevlinder staat bovendien niet bekend als een goede vlieger; hij is zeer plaatsgebonden.

Waarschijnlijker is het dat iemand een rupsennest van Steppeparelmoevlinders heeft uitgezet, maar wie? Ondanks navraag ben ik er niet achter kunnen komen.

Deze persoon moet wel een vlinderkenner zijn. Het leefgebied klopt precies en de voedselplanten van de rups, weegbreeachtigen, zijn volop aanwezig. Drie weegbreesoorten komen in aanmerking als voedselplant: Grote weegbree (*Plantago major*), Ruige weegbree (*P. media*) en Smalle weegbree (*P. lanceolata*). Op de Smalle weegbree zijn rupsjes gevonden. Waarschijnlijk wordt ook de Ruige weegbree als waardplant gebruikt.

Het feit dat de soort in 1993 gelijktijdig op twee verschillende plekken werd gezien, terwijl hij daarvoor nog nooit was waargenomen maakt het ook waarschijnlijker dat iemand de soort heeft geïntroduceerd.

foto: Guido Smeets

Aantallen in 1994

Na dat eerste jaar was het natuurlijk spannend of de Steppeparelmoevlinder ook in 1994 weer zou vliegen. En inderdaad, op de eerste vindplaats vlogen er zeker 8, misschien wel 10. Opvallend was dat ze alleen van Muizeoortje nectar dronken. Ook op de andere vindplaats was hij talrijker aanwezig dan het jaar daarvoor. Het blijft natuurlijk afwachten of de soort zich ook in de toekomst in Nederland zal handhaven en misschien zich verder zal uitbreiden. Het blijft in ieder geval boeiend om te volgen.

Het bloemrijke kalkgrasland in Zuid-Limburg waar de Steppeparelmoevlinder voorkomt.

Summary

An exciting discovery was made in southern Limburg in 1993. More than 20 specimens of *Mellicta aurelia* were observed, a species never seen before in the Netherlands. It is unlikely that the butterflies flew in from distant populations in Germany or Belgium. Most probably the species was introduced.